

izvana - nizom pojava koje prelaze njihove granice (širenje zaraza, bolesti, ekološke i vremenske nepogode) te iznutra - kad su u pitanju ljudska prava, a što utječe na neizbježivu suradnju s drugima, ipak su pitanje suvereniteta, kao i protivljenje regionalnih organizacija, prema autoru, glavna brana globalizaciji. U svijetu već danas djeluje niz moćnih globalnih faktora u području gospodarstva (Međunarodni monetarni fond, Svjetska banka), politike (Organizacija ujedinjenih naroda, Organizacija za europsku sigurnost), ljudskih prava i zaštite okoline (Amnesty International, Helsinki Watch, Greenpeace).

Globalizacija u gospodarskoj sferi imala je snažan iskorak u posljednjih deset godina, osobito zahvaljujući padu Sovjetskog Saveza i razvoju masovnih komunikacija. Danas se vode rasprave o 'za' i 'protiv' globalizacije u kojima sudjeluju i teoretičari i aktivisti i svi oni iznose uvjerljivo argumente u prilog svojih teza. Ali, činjenica je, kaže autor, da djelovanje u globalizaciji počiva na nejednakim osnovama, jer su vodeći ulogu u njemu stekle zemlje "koje su upravo zahvaljujući geokonometri utemeljenoj na globalizaciji zabilježile sve značajne uspehe posljednjih deset godina." (400.)

'Kraj povijesti' koji, smatrao je F. Fukuyama, nastupa nakon prestanka epohe konfliktata između Istoka i Zapada i pobjedom liberalne ideje u svijetu, nije ipak ono što obilježava suvremeni svijet: izazovi budućnosti vezani uz elementarne nepogode, ali još više uz djelovanje ljudi, što zbog globalnih parametara ima civilizacijsko značenje, smatra autor, veliki su. Jer gospodarske i socijalne razlike suvremenog svijeta su sve produbljenije, pitanje opskrbe sirovinama i gorivom postaje sve važnije kao i demografski problemi, migracije stanovništva, trgovina oružjem, širenje novih bolesti i terorizam - sve to bit će dio procesa globalizacije. Ti će se problemi sve više povećavati i neki od njih napadati će ponajprije razvijene zemlje. "No, i uz sve jačanje sredstava međunarodnog ili pak regionalnog djelovanja, očito je da je riječ o korijenima koji su duboko utkani u današnji svijet podjela, bogatstva i bijede, nesporazuma i besperspektivnosti, koji sve više zahvaća golema prostranstva zemalja u razvoju." (417.) Proces globalizacije utoliko bi morao uzimati u obzir zajedništvo i solidarnost i potrebu izgradnje života i nove kvalitete i u globalnim razmjerima.

Prilog knjizi je Kronologija važnijih međunarodnih događaja 1941.-1995. (str. 421.-472.) koju je načinio Zlatko Stubić. U njoj se kroz 262 odrednice oslikavaju dominantni događaji u razdoblju iznimno bogate povijesne dinamike.

Knjiga R. Vukadinovića karakterizirana je sažetosti i jasnoćom izlaganja, a oblikovanjem manjih tematskih cjelina u sklopu širih postignuta je preglednost i mogućnost lakog praćenja teksta. Bit će korisna stručnim krugovima i studentima, a s obzirom na stil preporučuje se i široj čitalačkoj publici.

Katarina Spehnjak

Starine, knjiga 61., Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za društvene znanosti, Zagreb 2000., 286 str.

Prva knjiga ugledne akademijine edicije *Starine* tiskana je sada već davne 1869. godine. Tijekom više od 130 godina postojanja ove edicije u njoj je tiskan niz vrijednih vrela i drugih zanimljivih priloga. Nakon duljeg razmaka u odnosu na prethodnu šezdesetu knjigu tiskanu 1987. godine nova knjiga nastavlja vri-

jednu tradiciju objavljivanja izvorne građe u kombinaciji sa zanimljivim autorskim analizama građe, događaja i procesa o kojima vrela govore. U njoj je tiskano šest izvornih znanstvenih članaka čiji autori obrađuju raznovrsne teme u rasponu od ranoga srednjeg vijeka do XX. stoljeća.

Prilog *O nekim pitanjima starije hrvatske povijesti* (1-20) Luje Margetića nudi rješenja nekoliko različitih, ali povezanih pitanja ranosrednjovjekovne hrvatske povijesti. U prvom dijelu rada autor razmatra pitanja vremena osnivanja teme Dalmacije te iznosi razloge zbog kojih bi Trpimirovu darovnicu trebalo datirati u 840. godinu. Drugi dio rada posvećen je problematici titula narodnih vladara i odgovarajućim izrazima prilikom prevođenja s latinskog na hrvatski. Autor posebno upozorava kako titule "dux" i "comes" nije uputno prevoditi istim izrazom.

U uratku naslovljenom *Pavao Dalmatinac (1170./75.-1255.): Rasprava između rimokatolika i bosanskog patarena* (21-42) Franjo Šanjek razlaže značajke ove zanimljive rasprave koju je kao rukopis otkrio F. Rački 1857. godine u mletačkoj Marciani te je uspoređuje s naslovom i koncepcijom slične rasprave iz 30-ih godina XIII. stoljeća nastale u Italiji, te drugom onodobnom sličnom literaturom. Autor navodi razloge slijedom kojih autorstvo rasprave valja pripisati Pavlu Dalmatincu. Uz druge zanimljive priloge ovog rada tiskana je navedena Rasprava na latinskom jeziku i u hrvatskom prijevodu (43-121).

O povezanosti skandinavskog vladara Erika VII. Pomeranskog i Ivana IV. (Anža) Frankapana, putu Erika Pomeranskog u Svetu Zemlju, Hrvatsku i Veneciju, ulozi dubrovačke diplomacije pri tom putovanju, te boravku Ivana Anža Frankapana u Švedskoj kao upravitelja dvorca Stegeborg i pripadajućeg lena (1426.-1434.) pišu Mladen Ibler i Petar Strčić u radu *Hrvatsko-skandinavske veze u prvoj polovici XV. stoljeća* (Ivan IV. Frankapan i Erik VII. Pomeranski) (123-145).

Petar Strčić u prilogu *Gospodarska osnovica hrvatskog pokreta Istre (prvo razdoblje, 40.-80. godine XIX. stoljeća)* (147-187) razmatra odnos hrvatskog pokreta prema gospodarskim pitanjima u Istri u počecima organizirane borbe, kao i promjene koje su se događale u gospodarstvu Istre u tom razdoblju. Autor razmatra odnos prema privredi, prometu, carinama, porezima i dr. U rješavanju gospodarskih pitanja posebno značajnim nalazi parlamentarno djelovanje Dinka Vitezića u Carevinskom vijeću.

U radu pod naslovom *Stjepan Radić na otoku Korčuli 1926. godine* (189-216) Franko Mirošević razmatra političke i gospodarske prilike na Korčuli u vrijeme dolaska ovog glasovitog političara, Radićeve govore održane tom prigodom, oduševljenje stanovnika i odjeke tog posjeta u onodobnom tisku. Sam posjet autor razmatra u svjetlu opće Radićeve politike u Kraljevini SHS i tadašnje suradnje s Narodnom radikalnom strankom. U prilogima radu tiskana su tri dopisa koja osvjetljavaju obrađenu tematiku.

Mira Kolar u uratku *Prva hrvatska štedionica u Zagrebu i uloga ministra Jurja Demetrovića i Dušana Plavšića u njejoj sanaciji 1932. do 1935. godine* (217-284) obrađuje najburnije razdoblje stogodišnjeg postojanja ove financijske ustanove. Posebno ističe iznimnu ulogu ministra J. Demetrovića i financijskog stručnjaka D. Plavšića u njezinu spašavanju. U sklopu rada objavljen je niz dokumenata koji osvjetljavaju brojne probleme pri sanaciji te stanje fondova i računa štedionice.

Raznovrsnost tema, vrijedni znanstveni doprinosi i izvori objavljeni kao prilozi pojedinih radova potvrđuju visoku razinu koja se od ove ugledne edicije očekuje.

Zdravka Jelaska

U povodu predstavljanja rječnika moliškoga hrvatskog jezika

Dana 3. travnja 2001. godine u prostorijama Matice hrvatske (Strossmayerov trg 4) održalo se predstavljanje drugog po nizu rječnika jednog od narječja moliških Hrvata. Pozdravnu riječ održao je predsjednik Matice hrvatske prof. dr. Josip Bratulić, a o samom rječniku govorili su akademik prof. dr. Dalibor Brozović, Josip Lisac, Mira Menac Mihaljević te Petar Šimunović. Naime, riječ je o predstavljanju rječnika narječja (govora) mundimitarskog kraja, (*Dizionario dell'idioma Croato-molisano*) za razliku od nedavno predstavljenog rječnika krnčanskog kraja i narječja. Autorica rječnika je Agostina Piccoli koja je devedesetih godina studirala te 1993. diplomirala na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta baveći se vrlo sličnom tematikom. Na žalost, ona je tragično preminula u automobilskoj nesreći, a njezin je rad kao koautor nastavio njezin suprug Antonio Sanmartino koji je i nazočio predstavljanju rječnika. Mogli bismo reći kako je ovo predstavljanje rječnika mundimitarskog kraja Molisea kao uostalom i sam rječnik ujedno i hommage dvjema prerano preminulim osobama koje su najzaslužnije za nastanak spomenutog rječnika, spomenutoj Agostini Piccoli te Snježani Marčec.

Kako je već rečeno spomenuti rječnik mundimitarskog narječja je drugi rječnik moliškoga govora, budući da je prvi također nedavno izišao iz tiska i ugledao svjetlo dana, a obrađivao je narječje sela Kruč. Kod predstavljanja ovog rječnika mundimitarskog narječja posebno je bilo zanimljivo čuti lingvističke analize i komparacije, budući da je narječje, odnosno mogli bismo u punom značenju upotrijebiti termin "jezik", najudaljenije od svih hrvatskih narječja te štoviše od svih slavenskih jezika "od Tihog oceana pa sve do Alpa", kako se u svom predstavljanju rječnika izrazio akademik prof. dr. Dalibor Brozović. Moliško narječje je najudaljenije od svih slavenskih jezika i govora kako zbog svoje zemljopisne udaljenosti i izoliranosti, tako još i više zbog golemog utjecaja sintakse talijanskog jezika u rečenici moliškohrvatskoga. Ta se udaljenost ogleda u jedva prepoznatljivoj rečenici u moliškom hrvatskom: "mbil mlik" je "bijelo mlijeko" itd. Ovdje se pri raščlambi svake pojedine riječi, a također i rečenice može vidjeti utjecaj talijanskoga neodređenog člana "un, una, uno" koji kao gramatička kategorija nije poznat hrvatskom jeziku ni njemu pripadajućim narječjima. Tako s tim u svezi isti predstavljatelj akademik prof. dr. Dalibor Brozović navodi primjer latinske riječi "imperator" koja je pak u albanskom jeziku pretrpjela slične goleme devijacije te koja je u albanskom jeziku postala "mbret". Inače valja spomenuti kako se pokraj Molisa nalazi također i nekoliko albanskih sela koja su također posljedica i rezultat migracija stanovništva pred Osmanlijama. Spominje se čak kako su u prošlosti Hrvati i Albanci imali misu u istoj crkvi, svaki dakako na svojem jeziku. Vrlo je zanimljiva činjenica da moliški Hrvati na to područje dolaze već krajem XV. stoljeća, tako da su oni zapravo naša najstarija dijaspora. Spominje ih jedan kroničar i to u svezi s jednim po-